

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

**Srovnání výskytu a vývoje záškoláctví v docházce žáků základních škol
prachatického regionu v období 1997 až 2007**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PaedDr. Bc. Jaroslav PANGL

Autor práce:

Josef KRUMP

2. srpna 2010

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je problematika srovnání vývoje záškoláctví v docházce žáků základních škol prachatického regionu v období 1997 až 2007. Cílem práce je provést rozbor příčin záškoláctví za pomoci dostupné literatury, způsobů řešení záškoláctví žáků základních škol prachatického regionu na základě vyhodnocení získaných dat od výchovných poradců základních škol prachatického regionu a specifikovat četnost a příčiny výskytu tohoto negativního jevu na prachatických základních školách a tyto porovnat.

V teoretické části bakalářské práce byl proveden rozbor hlavních příčin vzniků záškoláctví, pramenících z rodinného či školního prostředí, kdy zde svou roli hrají různé příčiny jako školní fobie, šikanování na školách, špatný prospěch žáka, přílišná citová závislost nebo nevhodné působení učitele. Dále byla za pomoci odborné literatury rozebrána možná prevence jeho vzniku, postup řešení neomluvené nepřítomnosti žáků, postup zúčastněných subjektů a způsob omlouvání nepřítomností žáka.

V praktické části bakalářské práce byla rozebrána data získaná ze statistik výchovných poradců základních škol prachatického regionu. Získaná data byla porovnána za účelem zjištění příčin záškoláctví a způsobů jejich řešení na základních školách prachatického regionu za období 1997 až 2007. Dále je v této části práce porovnáno a vyhodnoceno, jak se na záškoláctví ve sledovaném období podílejí chlapci a jak dívky.

Závěry bakalářské práce budou poskytnuty Policii ČR, Krajskému ředitelství policie Jihočeského kraje, Územnímu odboru, SKPV v Prachaticích a Městskému úřadu Prachatice, Odboru sociálních věcí, oddělení sociálně-právní ochrany dětí, pro preventivní činnost na základních školách prachatického regionu.

Abstract

The bachelor thesis presents the topic of truancy of pupils attending basic schools in Prachatice district from year 1997 to 2007 and compares its development. The aim of the thesis is to use available literature to analyze reasons for truancy. Furthermore, it defines the solutions to this problem based on data obtained from basic school career advisers from Prachatice district. Finally, the bachelor thesis specifies frequency and reasons of this negative phenomenon occurring in Prachatice basic schools and gives a comparison of all the given data.

The theoretical part provides an analysis of main reasons for origin of truancy which usually originate from family or school background. The other reasons tightly connected with these could be for example school phobias, bullying, negative evaluation, excessive emotional dependence or improper teacher's influence. Next, using specialized literature, it analyses possible prevention of truancy origin, treatment of pupil's unexcused absence, concerned subjects proceeding and the way of excusing pupil's absence.

The practical part of the bachelor thesis gives an analysis of statistical data obtained from career advisers working in basic schools in Prachatice district. The data are compared in order to find out the reasons for truancy and the ways of solution to this phenomenon occurring in basic schools in Prachatice district from year 1997 to 2007. Moreover, it compares and evaluates the participation of boys and girls in truancy in the given period.

The results of the thesis will be provided to the Police of the Czech Republic, The Regional Police Directorate of the South Bohemian Region, the Local Department of the Police of the Czech Republic in Prachatice and Municipal Office in Prachatice – Department of Social Affairs, Division of Social and Legal Protection for Children, and for prevention activities in basic schools of Prachatice district.

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 2. srpna 2010

.....

podpis studenta

Poděkování:

Chci touto cestou poděkovat panu PaedDr. Bc. Jaroslavu Panglovi, za odborné vedení při zpracování této bakalářské práce, své rodině za projevenou trpělivost k mé osobě v období celého studia vysoké školy.

JOSEF KRUMP

Obsah

ÚVOD	8
1. SOUČASNÝ STAV	10
1.1 Charakteristika záškoláctví	10
1.2 Příčiny vzniku záškoláctví	11
1.2.1 Negativní vztah ke škole	11
1.2.2 Vliv rodinného prostředí	12
1.2.3 Trávení volného času	13
1.3 Rodinné zázemí	14
1.4 Záškoláctví pramenící z rodinného prostředí	15
1.5 Prostorů základní školy	16
1.6 Záškoláctví pramenící ze školního prostředí	17
1.6.1 Školní fobie	18
1.6.2 Šikanování na školách	18
1.6.3 Špatný prospěch	19
1.6.4 Přílišná citová závislost	20
1.6.5 Nevhodné působení učitele	20
1.7 Postup řešení záškoláctví dle platné legislativy	21
1.7.1 Přehled legislativy využitelné v oblasti záškoláctví	21
1.7.2 Prevence záškoláctví	22
1.7.3 Způsob omlouvání nepřítomnosti žáka	23
1.7.4 Řešení neomluvené nepřítomnosti a postup zúčastněných subjektů	24
2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	30
2.1 Cíl práce	30
2.2 Hypotézy	30
3. METODIKA	31
4. VÝSLEDKY	32
4.1 ZŠ Vodňanská Prachatice	32
4.1.1 Tabulka a graf dokumentující podíl příčin záškoláctví na ZŠ Vodňanská	33
4.1.2 Tabulka a graf dokumentující způsob řešení záškoláctví na ZŠ Vodňanská	35
4.1.3 Tabulka a graf dokumentující jak se na záškoláctví ZŠ Vodňanská podíleli chlapci a dívky	36
4.2 ZŠ Zlatá stezka Prachatice	37
4.2.1 Tabulka a graf dokumentující podíl příčin záškoláctví na ZŠ Zlatá stezka	38
4.2.2 Tabulka a graf dokumentující způsob řešení záškoláctví na ZŠ Zlatá stezka	40
4.2.3 Tabulka a graf dokumentující, jak se na záškoláctví ZŠ Zlatá stezka podíleli chlapci a dívky	41
4.3 ZŠ Národní Prachatice	42
4.3.1 Tabulka a graf dokumentující podíl příčin záškoláctví na ZŠ Národní	43
4.3.2 Tabulka a graf dokumentující způsob řešení záškoláctví na ZŠ Národní	45
4.3.3 Tabulka a graf dokumentující, jak se na záškoláctví ZŠ Národní podíleli chlapci a dívky	46
4.4 ZŠ Strunkovice nad Blanicí	47
4.4.1 Tabulka a graf dokumentující podíl příčin záškoláctví na ZŠ Strunkovice nad Blanicí	48

4.4.2	<i>Tabulka a graf dokumentující způsob řešení záškoláctví na ZŠ Strunkovice nad Blanicí</i>	50
4.4.3	<i>Tabulka a graf dokumentující, jak se na záškoláctví ZŠ Strunkovice nad Blanicí podíleli chlapci a dívky</i>	51
5.	DISKUSE	53
6.	ZÁVĚR	55
7.	KLÍČOVÁ SLOVA	56
8.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57

ÚVOD

Školní docházka je v rámci základního školství v českých zemích od roku 1775 uzákoněna jako povinná. V současné době bereme docházku do škol jako věc samozřejmou, přesto se i nyní setkáváme s případy, kdy se děti školní výuce z různých příčin vyhýbají a do školy nechodí.

Vzhledem k tomu, že po absolvování základní školy čeká dítě zásadní rozhodnutí týkající se jeho dalšího studia, je potřeba, aby dítě mělo potřebný základ vědomostí a dovedností, získaný a osvojený během docházky do základní školy. Proto se domnívám, že pokud by ze strany dítěte, respektive ze strany jeho rodičů, kteří za dítě zodpovídají, nebyla řádně dodržována povinnost školní docházky dítěte, tak toto nemůže získat potřebné znalosti, na kterých by mohlo v budoucnu postavit své další vzdělávání a rovněž utrpí jeho výchova.

V současné době je nutno, aby se člověk neustále vzdělával. K tomuto potřebuje správné základy, které by si měl osvojit na základní škole. Pokud by zde tyto základy vědomostí nezískal i například z důvodu svého záškoláctví, měl by v budoucnosti značně omezeny možnosti svého dalšího rozvoje. Tím pádem by se mu omezila i možnost volby jeho budoucího povolání, což by ovlivnilo celý jeho další život. Proto se domnívám, že problematika záškoláctví představuje velký problém (návyk na práci, pocit zodpovědnosti, základní návyky) a je potřeba jí věnovat patřičnou pozornost.

V první části práce chci definovat problém záškoláctví, popsat jeho příčiny, které vycházejí z rodinného a školního prostředí. Chci uvést nyní platnou legislativu a popsat obecně platný postup řešení záškoláctví ve škole. V další části práce chci srovnat výskyt a vývoj záškoláctví v docházce žáků základních škol prachatického regionu v období 1997 až 2007.

Cílem mé práce je provedení zmapování výskytu a vývoje záškoláctví v docházce žáků základních škol prachatického regionu, provedení rozboru a porovnání příčin

záškoláctví a srovnat výskyt a vývoj tohoto sociálně patologického jevu u městských a venkovských základních škol.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 Charakteristika záškoláctví

Záškoláctví je úmyslné zameškávání školního vyučování. Žák o své vlastní vůli, většinou bez vědomí rodičů, neplní školní docházku a vyhýbá se pobytu ve škole. Je to vlastně forma útěku žáka ze školy. Vyskytuje se na ZŠ a ZvŠ již od prvního ročníku a s postupujícím věkem, zvláště v období prepuberty a puberty se počet zameškaných neomluvených hodin zvyšuje.¹

Záškoláctví znamená nepřítomnost žáka při vyučování bez legálního důvodu (neomluvená absence). Je tedy vymezeno ve vztahu ke školní docházce a k povinnostem žáka i jeho rodičů. Tím je definováno jako typický problém chování školního věku. Záleží proto na kritériích školy, jak je záškoláctví vnímáno, jakou má škola toleranci a co je podle jejích norem jako neomluvená absence chápáno. V naší škole je školní docházka povinná, proto je záškoláctví chápáno jako přestupek proti školnímu řádu, který žákovi přikazuje zúčastnit se vyučování; ve skutečnosti jde o provinění proti školskému zákonu, který obsahuje ustanovení o povinné školní docházce. Jak provinění proti zákonu je možné záškoláctví také trestat, nejčastěji pokutou, ale v případě opakovaného a dlouhodobého záškoláctví i důraznějšími tresty. Trestní postih se samozřejmě týká rodičů, kteří jsou před zákonem za školní docházku svého dítěte odpovědní.²

Obecným znakem záškoláctví, útěků a toulání je tendence odněkud utíkat, útěk lze interpretovat jako jednu z variant obranného, únikového jednání. Dítě řeší svůj problém útekem z prostředí, které je ohrožuje nebo je pro ně jinak nepříjemné. (Jde o útky ze školy, z domova, z ústavního zařízení apod.).³

¹ Srov. VOCILKA, M. et.al.. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998. s. 15.

² Srov. HAJD MOUSSOSVÁ, Z. *Záškoláctví. Pedagogická a psychologická diagnostika*, Praha: 2008, 15. aktualizace, s. 3-4. ISSN 1801-8351.

³ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vydání. Praha: Portál, 2008. s. 793. ISBN 978-80-7367-414-4.

Z hlediska školy představuje záškoláctví porušení jednoho ze základních pravidel řádu školy a zákona. Povinností každého žáka je chodit do školy, učit se a chovat se žádoucím způsobem. Každá absence žáka bez omluvy je klasifikována podle řádu školy jako záškoláctví. „To lze charakterizovat jako opakovanou neomluvenou nepřítomnost žáka či studenta ve výuce v rozsahu desítek až stovek zameškaných hodin.“⁴

1.2 Příčiny vzniku záškoláctví

Změny sociálních poměrů odstranily staré příčiny záškoláctví, které spočívaly častěji v sociální oblasti. V minulosti mnohé rodiny (zvláště méně majetné) omezovaly školní docházku svých dětí, protože děti musely, převážně na vesnici, pomáhat při domácích pracích atd.

Dnešní příčiny záškoláctví jsou jiné. V učebnici dětské psychiatrie se uvádí, že „záškoláctví je nejvýznamnější formou odporu dítěte ke škole. Bývá spojováno s úteký dítěte z domova nebo toulkami.“ Nejčastěji je záškoláctví řazeno do asociálních poruch chování.⁵

Zkoumáme-li příčiny záškoláctví, mohou spočívat v:

- negativním vztahu ke škole,
- ve vlivu rodinného prostředí,
- trávení volného času.

1.2.1 Negativní vztah ke škole

Škola není zdaleka jen prostor pro předávání vědomostí, ale je i významná pro sociální komunikaci. V interakcích s učitelem a spolužáky může docházet k celé řadě konfliktních situací. Pro ně má škola vytvořen systém sankcí, které postihují žáka, pokud začne vybočovat z vyžadovaného jednání. Mnoho problémů tak lze poměrně

⁴ Srov. MONATOVÁ, L. *Pedagogika speciální*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1992 s. 136. ISBN 80-210-1009-6.

⁵ Srov. VOCILKA, M. et.al.. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998. s. 20.

snadno vyřešit. Ale často pouze pro učitele. Pokud je dítě nespravedlivě potrestáno, zůstává v něm pocit křivdy – a ten má tendenci ventilovat. Zvláště, když tuší, že doma ho čeká další sankce za to, že byl již ve škole potrestán. Tak se v mladistvém často probouzí hostilita, která se může vybít násilnostmi vůči slabším spolužákům, narušováním výuky, záškoláctvím spojeným s vandalismem, ničením školních věcí a zařízení, krádežemi apod.⁶

Škola je pro žáka pracovním prostředím, ve kterém tráví podstatnou část dne, kde získává potřebné vědomosti, dovednosti a návyky. Je všeobecně známé, že tyto vědomosti, dovednosti a návyky se lépe osvojují, má-li žák k těmto učebním činnostem vytvořen kladný vztah. Většina dětí se ráda učí, do školy se těší, své povinnosti řádně plní. Tyto děti nemají zpravidla ve škole problémy a řádně prospívají.⁷

Vlastní motivace záškoláctví může být velmi rozmanitá – strach ze zkoušení, snaha vyhnout se posměchu či ponížení, odpor k učiteli, „pomsta“ za nespravedlnost, vzdor, strach ze šikanování, ale někdy i snaha „vytáhnout se“ před druhými a hrát si na správného a ostříleného rošťáka.⁸

Záškoláctví bývá spojeno s negativním postojem ke škole, s nepřijetím normy pozitivního hodnocení vzdělání, ale může být i reakcí na prospěchové selhání. Někdy je lze charakterizovat jako komplex obranného jednání, jehož cílem je vyhnout se nepříjemnosti, která je dána buď konfrontací neúspěšného dítěte s lépe prosperujícími spolužáky, nebo požadavky učitele na práci dítěte.⁹

1.2.2 Vliv rodinného prostředí

Rodina je považována za nejdůležitější sociální skupinu, ve které člověk žije. V rodině dochází k uspokojování jeho fyzických, psychických a sociálních potřeb.

⁶ Srov. JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*, 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998. s. 71-72. ISBN 80-7184-555-8.

⁷ Srov. VOCILKA, M. et.al. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998. s. 20.

⁸ Srov. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Jak a proč nás trápí děti*, 1. vydání. Praha: Grada, 1997. s. 125. ISBN 80-7169-587-4.

⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vydání. Praha: Portál, 2008. s. 794. ISBN 978-80-7367-414-4.

Rodina poskytuje zázemí potřebné k společenské seberealizaci, je zdrojem zkušeností a vzorců chování, které nemůže získat v jiném prostředí. Každá rodina je zdrojem specifického systému hodnot a jejich preference a ty ovlivňují chování členů rodiny v interakci se společenským okolím. Rodina formuje jedince v průběhu jeho vývoje, je významným nositelem jeho budoucích společenských rolí a identity obecně.

V některých případech se rodina může stát sama o sobě zátěží. Může se tak stát i zdrojem vzniku a rozvoje různých psychických problémů a následných sociálně patologických jevů. Může dojít k vážnému narušení psychosociálního vývoje a fungování všech jejích členů, zejména ale dětí.¹⁰

Převážná část psychologických testů a výzkumů ukázala, že jádro záškoláctví, krádeží a vandalismu je třeba hledat v rodině. Přitom na dítě negativně doléhá jak přehnaná péče a příliš vysoké nároky, tak i nezájem rodičů o dítě, o školu a školní prospěch.

Na způsob výchovy v rodině působí celá řada faktorů, např. sociální postavení rodičů, jejich věk, vzdělání a kulturnost rodičů, početnost rodiny, mravní kvality rodičů, ale i způsob jejich soužití a hlavně kvalita rodinné výchovy.¹¹

1.2.3 Trávení volného času

Pro mnoho dětí a mladých lidí je první, a často také jedinou formou dobrovolného sdružování neformální vrstevnická skupina (peer group). Vytvářejí ji mladí lidé blízkého věku a obdobného zájmu, často také téhož pohlaví a blízkého sociálního statusu. Vrstevnické skupiny vznikají nejprve v místě bydliště, později se dosah jejich působení zvětšuje. Tyto skupiny v minulosti byly a dodnes jsou výrazem potřeby člověka navazovat neformální mezilidské kontakty. V druhé polovině 20. století představovaly zřejmě i reakci na formalizaci způsobovanou masovým sdružováním dětí

¹⁰ Srov. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*, 1. vydání. Praha: Grada, 2009. s. 140. ISBN 978-80-247-2781-3.

¹¹ Srov. VOCILKA, M. et.al. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998. s. 26-27.

a mládeže v jejich jednotných organizacích, které byly často jednostranně zaměřeny na školu nebo pracoviště.

Příslušnost k takovéto skupině poskytuje zázemí a ochranu, kompenzuje jejich sociální a citovou deprivaci, vytváření sociálních vztahů a pocitu bezpečnosti má pro jejich členy někdy stejný význam jako obsah činnosti. Pomáhá překonávat sociální izolaci a přispívá k jejich socializaci a k osvojování pozitivních hodnot. V některých případech však působí opačným směrem. Důsledkem se tak stává antisociální a delikventní chování (bandy, gangy).¹²

Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách, jež dětem poskytují přiměřenou míru podpory a vedle toho jim přiměřeně vytyčují meze dovoleného chování.

Nároky na konformitu jsou ve vrstevnické skupině mládeže obvykle vyšší než ve všech jiných skupinách. Zahrnují nejen způsob vyjadřování, ale i úpravu zevnějšku, druh preferované hudby, způsob chování k opačnému pohlaví, postoj ke škole, případně k práci, rodičům, k penězům, k sexualitě, ke kouření, k drogám, k alkoholu atd.¹³

1.3 Rodinné zázemí

Rodina vytváří hmotné podmínky a sociální ochranu; začíná s výchovou a vzděláváním; rozvíjí mezilidské vztahy a klade základy hodnotové orientace.¹⁴

Rodina je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním dětem umožňuje kriminální chování.¹⁵

Rodina ovlivňuje případný výskyt záškoláctví několika způsoby. Může jít o vztah ke škole a vzdělání vůbec, které rodina nepovažuje za významné a důležité. Tyto postoje

¹² Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, 1. vydání. Praha: Portál, 2004. s. 99. ISBN 80-7178-927-5.

¹³ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, 1. vydání. Praha: Portál, 1998. s. 84-85. ISBN 80-7178-226-2.

¹⁴ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, 1. vydání. Praha: Portál, 2004. s. 56. ISBN 80-7178-927-5.

¹⁵ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, 1. vydání. Praha: Portál, 1998. s. 37. ISBN 80-7178-226-2.

dítě přejímá a v situaci, kdy volí, zda do školy jít či nejít, mu vztah rodičů ke škole rozhodování usnadňuje. Opačně dítě z rodiny, kde je vzdělání základní a nejdůležitější hodnotou, bude reagovat jinak – pokud se u něj záškoláctví objeví, může spíš jít o vzpouru vůči hodnotám dospělých, může jít i o nástroj trestání rodičů za domnělé či skutečné křivdy.¹⁶

Kvalita vazby mezi dítětem a matkou, později i mezi dítětem a otcem a dítětem a dalšími členy rodiny, je klíčovým činitelem osobnostního vývoje.¹⁷

Kvalitní vazba se v interakci mezi dítětem a pečující osobou projevuje rytmickým sladěním dvojice (později i rodinné trojice, čtveřice atd.), jež probíhá ve vlnách příklonu a odklonu pozornosti.¹⁸

Pokud rodič nedokáže (a to opakovaně) přiměřeně reagovat na dětskou potřebu bezpečí, dítě si o něm vytváří představu, kterou pak může zobecnit i na jiné lidi. Dítě si nevytvoří „základní důvěru“ k dospělému.¹⁹

1.4 Záškoláctví pramenící z rodinného prostředí

Problematika záškoláctví zapříčiněného antisociálními sklony dítěte představuje téměř klasickou formu. Důvody jsou často obdobné jako u toulavého dítěte. Rozvrat rodiny, alkoholismus, kriminalita, nepříznivé sociální poměry, či hrubé fyzické násilí v rodině – to vše bývá doplněno tím, že rodina nemá zájem o dítě a ztrácí nad ním kontrolu. Málo kulturně podnětné prostředí, lhostejnost či dokonce averze vůči škole ze strany rodičů, mohou vést žáka k tomu, že se počne vyhýbat školní docházce. A to zvláště tam, kde se vedle domácích konfliktů začnou objevovat i problémy ve školním prostředí a ovlivňují prospěch a chování žáka, jakož i jeho hodnocení ze strany učitelů a spolužáků. Dítě najde východisko z beznadějné situace a z nároků školního prostředí

¹⁶ Srov. HAJD MOUSSOSVÁ, Z. Záškoláctví. *Pedagogická a psychologická diagnostika*, Praha: 2008, 15. aktualizace. s. 10-11. ISSN 1801-8351.

¹⁷ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, 1. vydání. Praha: Portál, 1998. s. 42. ISBN 80-7178-226-2.

¹⁸ Srov. Tamtéž s. 42.

¹⁹ Srov. Tamtéž s. 42.

v záškoláctví. Po dobu této formy chození za školu doplňují predelikventní sklony a antisociální postoje; žák nemívá v pořádku omluvenky a v době vyučování i mimo něj bloumá venku. Ve škole začíná lhát, kombinuje zapírání se sliby, že se napraví, ale vzápětí se chová vzdorovitě. Občas bývá přistižen při drobných krádežích, najdeme jej i v závadové partě, na dopoledním představení v kině, nebo u hracích automatů. Právě tato forma záškoláctví hrozí přerůst v prekriminální, občas na ní škola bývá upozorněna i policií, která toulajícího se žáka zadrží.²⁰

Studie delikventně jednajících mladistvých založené na jejich popisu rodinného prostředí ukazují rodinné prostředí přestupníků zákona jako chladné, s minimem rodičovského zájmu o děti.²¹

Romové uznávají odlišné hodnoty než většinová populace. Pro Romy je důležitější zaměření na rodinu než na práci a školní vzdělávání stojí v jejich hodnotovém žebříčku hluboko pod touhou získat pro svoji rodinu co nejvíc peněz. A i když většina Romů neumí pořádně číst a psát, umí výborně počítat. Hmotné zajištění má být okamžité, nespojují si dohromady školní úsilí, možnost získání výhodné pracovní pozice, a tím i vyššího výdělku. Příčinou je pravděpodobně kulturně hluboce zakořeněná kočovná minulost.

Většina rodičů nemůže také dětem, které nezvládají školu, pomáhat, protože učivo sami neznají. Sami často absolvovali zvláštní školy a školu jako takovou neměli a nemají rádi, protože pro ně znamenala perzekuci a nutné zlo. Motivace chodit do školy je tak obvykle v celé rodině velmi nízká. Jestliže dítě nechce chodit do školy a všemožně se jí vyhýbá, rodiče je nenutí, pokud nejsou pod tlakem sociální péče nebo soudu. Absencí ve škole z pohledu Romů stejně dítě nepřijde o nic podstatného, protože vše, co potřebuje k životu, se naučí ve své rodině.²²

1.5 Prostředí základní školy

²⁰ Srov. JEDLIČKA, R., KOŤA, J. Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998. s. 56. ISBN 80-7184-555-8.

²¹ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, 1. vydání. Praha: Portál, 1998. s. 43. ISBN 80-7178-226-2.

²² Srov. HUČÍN, J. Romové jsou jini a jini zůstanou. *Psychologie dnes*. Praha: 2004, roč. 10, č. 5, s. 11-12. ISSN 1212-9607.

Od školy jako všeobecně rozšířené vzdělávací a výchovné instituce se očekává vytváření předpokladů pro úspěšný vstup příslušníků mladé generace do profesionálního, občanského i volnočasového života. Její základní stupeň je povinný pro všechny děti příslušného věku, stupně střední a vyšší zahrnují rostoucí počet příslušníků dospívající mládeže a mladých dospělých.²³

Skoro každé dítě je někdy přistiženo, jak se pere, nadává, mluví bez dovolení, krade, lže, posmívá se jiným, přichází pozdě, chodí za školu nebo prostě nedodrжуje stanovená pravidla. Určitá míra výskytu takového chování je normální součástí dětského vývoje. Nicméně považujeme-li určité antisociální chování za normální průvodní jev vývoje lidského jedince, musíme za normální jev považovat také kázeň. Doma i ve škole se děti musejí naučit chovat podle určitých zásad a také musejí znát hranice, které nesmějí překročit.²⁴

1.6 Záškoláctví pramenící ze školního prostředí

Protože záškoláctví je spojeno se školou a školními aktivitami, je třeba brát úvahu také to, jestli záškolák takto nereaguje na zátěž, kterou pro něj škola představuje. Může se jednat o různé varianty, např. nedostatek schopností dítěte, může však jít i o dítě nadané, které se ve škole nudí, to znamená, že nepřiměřenost zátěže spočívá v tom, že dítě není zatěžováno dostatečně.²⁵

Dítě řeší svůj problém útekem z prostředí, které je ohrožuje nebo je pro ně jinak nepřijatelné. (Jde o útky ze školy, z domova, z ústavního zařízení apod.) Dítě utíká, protože není schopné zvládnout situaci vhodnějším, adaptačně zralejším způsobem.²⁶

²³ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, 1. vydání. Praha: Portál, 2004. s. 66. ISBN 80-7178-927-5.

²⁴ Srov. MARTIN, M., WALTMANOVÁ - GREENWOODOVÁ, C. et.al. *Jak řešit problémy dětí se školou*, 1. vydání. Praha: Portál, 1997. s. 69. ISBN 80-7178-125-8.

²⁵ Srov. HAJD MOUSSOSVÁ, Z.. *Záškoláctví. Pedagogická a psychologická diagnostika*, Praha: 2008, 15. aktualizace. s. 10. ISSN 1801-8351.

²⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vydání. Praha: Portál, 2008. s. 793. ISBN 978-80-7367-414-4.

1.6.1 Školní fobie

Zvláštní a zcela patologickou formou zanedbání povinnosti školní docházky je tzv. školní fobie. Zde se již setkáváme s onemocněním dítěte, kterým se rozumí soubor psychických a psychosomatických příznaků, pro které žák nechce a nemůže chodit do školy. Jedná se zejména o pocity úzkosti, napětí a strachu ze selhání, provázené zpravidla bolestmi hlavy, břicha, nevolností až zvracením, nechutenstvím, psychogenním průjemem, slabostí, pocením, třesem, neurčitými bolestmi ve svalech, dýchacími obtížemi, bušením srdce, častým nucením k močení apod.²⁷

Je velmi obtížné školní fobii definovat. Samotný název naznačuje, že jde o stav, kdy se dítě buď bojí školy jako celku, nebo něčeho, co se tam vyskytuje.²⁸

Na školní fobie lze pomyslet zejména tehdy, jsou-li lékařská vyšetření negativní a bohaté vegetativní a psychické příznaky u dítěte mizí o víkendech, ve dnech volna a ve dnech prázdnin. Problematika definice se zaměřuje na tři druhy pohledů. Jsou to sociologické, vnitrostátní a mezinárodní přístupy.²⁹

1.6.2 Šikanování na školách

Z mlčení by se dalo usuzovat, že nic takového nás netrápí. V miniprůzkumech na některých základních školách a středních školách většina učitelů neviděla šikanování jako problém. V každém případě alespoň ne na té jejich škole. Tito učitelé a mnozí další, kteří takto smýšlejí, se velmi mýlí. Šikanování je problém, a to i na těch jejich školách.³⁰

- Šikanující agresor - Jako agresora (toho, kdo šikanuje) označujeme takové dítě, které poměrně často někoho týrá nebo obtěžuje, a to buď fyzicky, nebo slovně. Agresory bývají nejčastěji chlapci, ovšem výjimkou

²⁷ Srov. JEDLIČKA, R., KOŤA, J. Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998. s. 56. ISBN 80-7184-555-8.

²⁸ Srov. MARTIN, M., WALTMANOVÁ - GREENWOODOVÁ, C. et.al. *Jak řešit problémy dětí se školou*, 1. vydání. Praha: Portál, 1997. s. 257. ISBN 80-7178-125-8.

²⁹ Srov. JEDLIČKA, R., KOŤA, J. Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998. s. 56. ISBN 80-7184-555-8.

³⁰ Srov. KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*, 2. vydání. Praha: Portál, 2005. s. 18. ISBN 80-7367-014-3.

nejsou ani dívky.³¹ Šikanující agresor obvykle bývá fyzicky nebo psychicky zdatný, ale neukázněný, s potřebou předvádět se a dokazovat svou převahu nad ostatními.³²

- Oběť šikany - Obětí šikany se může stát prakticky kdokoli. Šikana hrozí například dítěti, které přijde jako nové do sehraného kolektivu. Není ani vzácností, že se dítě stane předmětem nepřátelství skupiny pro nějakou svou přednost. Může to být dítě přemýšlivé, příliš zralé a ušlechtilé na infantilní skopičiny svých spolužáků, pro svou povahovou jemnost neschopné „výt s vlky“, dítě s velmi dobrým vztahem k některému učiteli (šplhoun) atd. Častěji se však děti stávají terčem tohoto druhu agrese pro nějaký handicap a je dobré umět odhadnout, které z nich jsou zvláště ohroženy. Podobně jako je tomu u agresorů, bývá totiž toto ohrožení dlouhodobé. Dítě často trpí celé měsíce nebo i léta, a to i když změní prostředí třeba přestěhováním celé rodiny. V novém prostředí si je šikana opět „najde“.³³ Jako nejzávažnější důvod po vyhýbání se škole se objevuje stále častěji šikana, záškoláctví šikanovaného žáka je pak důsledkem toho skutečně sociálně patologického chování.³⁴

1.6.3 Špatný prospěch

Ať je příčina neprospěchu jakákoliv, vždy se u slabě prospívajícího žáka projeví nechuť k učení, nezájem o školní práci, negativní vztah ke školní přípravě, učiteli, škole a učení vůbec.³⁵

Dítě s nízkými intelektovými schopnostmi není s to porozumět a osvojit si požadovanou látku, ztrácí pak zájem o ni i o docházku do školy. Je-li pak ještě doma za

³¹ Srov. MARTIN, M., WALTMANOVÁ - GREENWOODOVÁ, C. et.al. *Jak řešit problémy dětí se školou*, 1. vydání. Praha: Portál, 1997. s. 248. ISBN 80-7178-125-8.

³² Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vydání. Praha: Portál, 2008. s. 793. ISBN 978-80-7367-414-4.

³³ Srov. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*, 1. vydání. Havlíčkův Brod: Portál, 1995. s. 34-35. ISBN 80-7178-049-9.

³⁴ Srov. HAJD MOUSSOSVÁ, Z. *Záškoláctví. Pedagogická a psychologická diagnostika*, Praha: 2008. 15. aktualizace, s. 14. ISSN 1801-8351.

³⁵ Srov. VOCILKA, M. et.al. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998. s. 22.

své neúspěchy často trestáno, vznikají konfliktní situace, které vedou k neurózám a poruchám chování.³⁶

1.6.4 Přílišná citová závislost

Přílišná citová závislost na některé dospělé osobě. Projevuje se zejména u žáků 1.ročníku hned na počátku školní docházky, zvláště pak u dětí, které byly mimořádně fixovány na jednoho z rodičů. Jedná se o citové strádání při krátkodobém vzdálení milované osoby. Žák pláče, nemůže se soustředit na školní práci, je apatický, vytváří se autostimulační návyky (dumláním palce), dítě utíká ze školy, objevuje se záškoláctví.³⁷

1.6.5 Nevhodné působení učitele

Záporný vztah ke škole se vytváří také nespravedlivým hodnocením učitele. Žák se tak dostává do neustálých stresových situací. A i přesto, že zpočátku mohl chodit do školy rád, postupně se jeho kladný vztah ke škole může změnit ve vztah záporný, v trvalý odpor a nechuť k učení a škole vůbec.³⁸

Učitelův nezájem či agresivita mohou být také živnou půdou šikanování ve třídě. Není zcela výjimečné, že učitel svým chováním agresorům „označí“ jedince, který je v nějakém ohledu nedostačivý a jehož se pak i děti cítí oprávněny beztrestně napadat.³⁹

Velmi obtížně lze určit, jaký podíl viny má na záškoláctví pedagog a škola. Často se situace vedoucí k záškoláctví nedají včas rozpoznat a ovlivnit. Chvěli-li jít žák za školu, příležitost si vždy najde. Výskyt častého záškoláctví může být dokladem nesprávného pedagogického působení, nezájmu školy o navázání spolupráce s rodinou, ale i bojkotem těchto snah ze strany rodiny.⁴⁰

³⁶ Srov. . VOCILKA, M. et.al.. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998. s. 22.

³⁷ Srov. Tamtéž s. 21.

³⁸ Srov. Tamtéž s. 25.

³⁹ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, 1. vydání. Praha: Portál, 1998. s. 78. ISBN 80-7178-226-2.

⁴⁰ Srov. VOCILKA, M. et.al.. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998. s. 32.

1.7 Postup řešení záškoláctví dle platné legislativy

Pokud pedagog neztratí naději, že lze nalézt cesty k nápravě, pak pro jeho svěřence jistě existuje. Pro každé dítě škola přináší zatěžující nutnost se postupně vyrovnávat s nároky, které na ně klade. Zde se u každého žáka mohou objevit pocity úzkosti a nejistoty. Nelze zapomenout, že dítě z problematické rodiny, ať již sociálně neurovnané, nebo s vyšší neurotickou zátěží, může mít situaci daleko těžší. A dítě samo, zvláště v mladším školním věku, si nedokáže vyžádat pomoc ani vyjádřit své pocity. Rodiče také často nebývají kompetentními vychovateli. Učitel by proto měl na základě znalostí základů pedagogické diagnostiky a pozornosti věnované každému jednotlivému žákovi umět odhadnout, kdy potřebuje pomoc. A měl by umět si ji vyžádat od pedagogické psychologické poradny, od sociálního odboru, nebo od dětského psychiatra. Záškoláctví také vede k zamyšlení, zda i dobře vedená škola nezapomíná na to, že každé, i málo výkonné dítě by mělo ve školním prostředí čas od času v nějaké činnosti prožít úspěch. Stále hovoříme poměrně abstraktně o klimatu školy či o ekologii života. Ale konkrétně jde o to, že každý školák by měl mít pocit, že přes neuspokojivý vzhled, přes neúspěchy v učení nebo slabší prospěch, jej učitel či učitelka mají nepodmíněně rádi, uznávají jej jako jedinečného lidského tvora a přes veškeré problémy a nedostatky trpělivě věří v jeho budoucnost.⁴¹

1.7.1 Přehled legislativy využitelné v oblasti záškoláctví

Problém záškoláctví upravují následující zákonné normy:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon),
- Zákon č. 422/2003 Sb., o sociální potřebnosti (upravuje ohlašovací povinnost školy při neomluvených hodinách),
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí,
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích,

⁴¹ Srov. JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*, 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998. s. 61-62. ISBN 80-7184-555-8.

- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy,
- Vyhláška č. 72/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných,
- Vyhláška č. 73/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních,
- Metodický pokyn MŠMT Č.j.: 10194/2002-14 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví,
- Metodický pokyn MŠMT Č.j.: 14514/2000-51 k prevenci sociálně patologických jevů ve škole,
- Metodický pokyn MŠMT Č.j.: 28275/2000-22 k prevenci šikanování,
- Metodický pokyn MŠMT Č.j.: 14423/1999-22 k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance,
- Metodický pokyn MŠMT Č.j.: 25884/2003-24 Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže na dětech a mládeži páchané,
- Metodické pokyny MŠMT Č.j.: 20 006/2007-51 k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních,
- Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2012.

1.7.2 Prevence záškoláctví

Dobu a způsob uvolnění žáka ze školního vyučování stanoví školní řád. V případě podezření z nevěrohodnosti dokladu potvrzujícího důvod nepřítomnosti žáka, se může

ředitel školy v dané věci obrátit na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán.⁴²

Školní docházku (omluvenou a neomluvenou nepřítomnost) žáků své třídy eviduje třídní učitel.⁴³

Na prevenci záškoláctví se podílí třídní učitel, výchovný poradce a školní metodik prevence ve spolupráci s ostatními učiteli a zákonnými zástupci žáka. Součástí prevence je:

- Pravidelné zpracovávání dokumentace o absenci žáků,
- součinnost se zákonnými zástupci,
- analýza příčin záškoláctví žáků včetně přijetí příslušných opatření,
- výchovné pohovory s žáky,
- spolupráce se školním psychologem a institucemi pedagogicko-psychologického poradenství,
- konání výchovných komisí ve škole
- spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí apod.⁴⁴

1.7.3 Způsob omlouvání nepřítomnosti žáka

Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku.⁴⁵

Nepřítomnost nezletilého žáka základní a střední školy ve škole omlouvá v souladu s platnými právními předpisy zákonný zástupce žáka (popřípadě vychovatel domova

⁴² Srov. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví. [online]. [cit. 2010-04-06]. Dostupné z: <<http://www.icm.cz/zaskolactvi-legislativa>>

⁴³ Srov. Tamtéž

⁴⁴ Srov. Tamtéž

⁴⁵ Srov. Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. § 36 odst. 1

mládeže, pokud jde o nezletilého žáka střední školy ubytovaného v domově mládeže); zletilý žák omlouvá svou nepřítomnost sám.⁴⁶

Základní a střední škola může požadovat, pokud to považuje za nezbytné, doložení nepřítomnosti žáka z důvodu nemoci ošetřujícím lékařem žáka, resp. praktickým lékařem pro děti a dorost, a to pouze jako součást omluvenky vystavené zákonným zástupcem nezletilého žáka (popřípadě vychovatelem domova mládeže, pokud jde o nezletilého žáka střední školy ubytovaného v domově mládeže) nebo omluvenky vystavené zletilým žákem, a to pouze v případě, že nepřítomnost žáka ve škole přesáhne tři dny školního vyučování.⁴⁷

Na dobu nepřítomnosti žáka ve škole, která předchází návštěvě žáka u ošetřujícího lékaře, resp. praktického lékaře pro děti a dorost, není tento lékař oprávněn vydat potvrzení o nemoci, neboť zpětně nelze jednoznačně a zodpovědně posoudit zdravotní stav žáka.⁴⁸

1.7.4 Řešení neomluvené nepřítomnosti a postup zúčastněných subjektů

Školy a zdravotnická zařízení, tedy i praktičtí lékaři pro děti a dorost, jsou v souladu s § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, povinni oznamovat orgánu sociálně-právní ochrany dětí skutečnosti nasvědčující tomu, že se v konkrétních případech jedná o děti, na něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje (o děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku; o děti, jejichž rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo tato práva nevykonávají či jich zneužívají apod.).⁴⁹

O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti informuje třídní učitel výchovného poradce, který tyto údaje vyhodnocuje. Při zvýšené omluvené nepřítomnosti ověřuje její věrohodnost. Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se

⁴⁶ Srov. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví. [online]. [cit. 2010-04-06]. Dostupné z: <<http://www.icm.cz/zaskolactvi-legislativa>>

⁴⁷ Srov. Tamtéž

⁴⁸ Srov. Tamtéž

⁴⁹ Srov. Tamtéž

zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce nebo zletilý žák pozván doporučeným dopisem. Projedná důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnost stanovenou zákonem. Seznámí zákonného zástupce nebo zletilého žáka s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené nepřítomnosti. Provede zápis z pohovoru, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem nebo zletilým žákem. Zákonný zástupce nebo zletilý žák zápis podepíše a obdrží kopii zápisu. Případné odmítnutí podpisu nebo převzetí zápisu zákonným zástupcem nebo zletilým žákem se do zápisu zaznamená.⁵⁰

Během období, kdy škola vyhodnocuje neomluvenou nepřítomnost, může ředitel školy v zájmu zjištění pravé příčiny záškoláctví žáka a jejího odstranění požádat o spolupráci odborníky z oblasti pedagogicko-psychologického poradenství, popř. orgány sociálně-právní ochrany dětí.⁵¹

Při počtu neomluvených hodin nad 10 hodin svolává ředitel školy školní výchovnou komisi, které se dle závažnosti a charakteru nepřítomnosti žáka účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školní metodik protidrogové prevence, popř. další odborníci a zástupce rady školy, pokud byla zřízena.⁵²

Pozvání zákonných zástupců na jednání školní výchovné komise se provádí doporučeným dopisem. O průběhu a závěrech jednání školní výchovné komise se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší. Případná neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápisu zaznamená. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.⁵³

⁵⁰ Srov. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví. [online]. [cit. 2010-04-06]. Dostupné z: <<http://www.icm.cz/zaskolactvi-legislativa>>

⁵¹ Srov. Tamtéž

⁵² Srov. Tamtéž

⁵³ Srov. Tamtéž

V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, ředitel školy zašle bezodkladně oznámení o pokračujícím záškoláctví s náležitou dokumentací příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu. Tato ohlašovací povinnost vychází z platné právní úpravy.⁵⁴

V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, pokud již byli zákonní zástupci pravomocným rozhodnutím správního orgánu postiženi pro přešůpek podle ustanovení zákona, je třeba postoupit v pořadí již druhé hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR, kde bude případ řešen jako trestní oznámení pro podezření spáchání trestného činu ohrožení mravní výchovy mládeže. Kopie hlášení o zanedbání školní docházky bude zaslána příslušnému okresnímu úřadu nebo pověřenému obecnímu úřadu.⁵⁵

Problematika záškoláctví, která je u nezletilých v posledních letech stále závažnější, úzce souvisí s plněním rodičovských povinností a je ošetřena následující legislativou.⁵⁶

K postihu rodičů se využívá zejména § 31, zákona č. 200/1990 Sb., o přešůpcích, ve znění pozdějších předpisů, ale s ohledem na zdlouhavost a obtížnost je vymáhání uložených pokut málo účinné.⁵⁷

Přešůpky na úseku školství a výchovy mládeže

§ 31

(1) Přešůpku se dopustí ten, kdo ohrožuje výchovu a vzdělávání nezletilého, zejména tím, že nepřihlásí dítě k povinné školní docházce nebo zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka.

(2) Za přešůpek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 3 000 Kč.⁵⁸

⁵⁴ Srov. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví. [online]. [cit. 2010-04-06]. Dostupné z: <<http://www.icm.cz/zaskolactvi-legislativa>>

⁵⁵ Srov. Tamtéž

⁵⁶ Srov. VOCILKA, M., et.al.. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998. s. 13.

⁵⁷ Srov. Tamtéž s. 13.

Uplatnění § 217 trestního zákona je ve vztahu k záškoláctví dosud spíše ojedinělé.⁵⁹ V současné době tento skutek upravuje § 201 ohrožování výchovy mládeže z. č.40/2009 Sb., trestní zákoník.

Ohrožování výchovy mládeže

§ 201

(1) Kdo, byť z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že

- a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,
- b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,
- c) umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavržení hodným způsobem, nebo
- d) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo umožní, byť i z nedbalosti, dítěti hru na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžité výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,
- b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu,

⁵⁸ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

⁵⁹ Srov. VOCILKA, M., et.al.. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998. s. 13.

c) spáchá-li takový čin opětovně, nebo

d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.⁶⁰

Formulace „byť z nedbalosti“ znamená, že je trestný čin je možné spáchat úmyslně nebo i z nedbalosti (vždy ovšem pouze jedna forma zavinění v tomto trestném případě).⁶¹

Znak „ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte“ je třeba vykládat tak, že tento znak je naplněn, osvojuje-li si osoba mladší než osmnáct let v důsledku konání nebo opomenutí pachatele návyky, sklony a zájmy, které zpravidla vedou k jejímu morálnímu úpadku a k její neschopnosti usměrnit svůj způsob života.⁶²

Svádění je úmyslné, nikoliv jednorázové jednání obdobné návodu, které má intenzivnější podobu než návod (je užší než návod). Je to aktivnější působení na osobu mladší 18 let, které je způsobilé tuto osobu ovlivnit, aby vedla takový život. Nezáleží na tom, zda ohrožené dítě již před sváděním vedlo zahálčivý nebo nemravný život, svádění pachatele případné negativní návyky osoby utvrzuje.⁶³

Umožněním vést zahálčivý nebo nemravný život se v praxi rozumí napomáhání k vedení takového života.⁶⁴

Soudy považovaly za umožnění vést osobě mladší než osmnáct let zahálčivý život i jednání rodičů, kteří neposílali po delší dobu své děti do školy. Tato praxe je správná. Pravidelnou docházkou do školy si dítě osvojuje jednak základní vzdělání nezbytné pro

⁶⁰ Srov. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁶¹ Srov. JELÍNEK, J., et.al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 255. ISBN 978-80-87212-22-6.

⁶² Srov. Tamtéž s. 255.

⁶³ Srov. Tamtéž s. 255.

⁶⁴ Srov. Tamtéž s. 255.

přípravu ke společensky prospěšné práci popřípadě pro další studium, jednak určitý pracovní režim obdobný pracovní činnosti, jehož nedodržováním si navyká zahálet.⁶⁵

⁶⁵ Srov. JELÍNEK, J., et.al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 255. ISBN 978-80-87212-22-6.

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Cílem práce je provést zmapování výskytu a vývoje záškoláctví v docházce žáků základních škol prachatického regionu v období 1997 až 2007. Dále provést rozbor porovnání příčin vzniku záškoláctví žáků základních škol a způsobů jeho řešení. Na základě vyhodnocení získaných dat od výchovných poradců základních škol specifikovat příčiny a způsoby řešení záškoláctví žáků základních škol prachatického regionu.

2.2 Hypotézy

Záškoláctví žáků základních škol je v současné době jedním ze závažných sociálně patologických jevů, na který mají vliv různé faktory, ať již prostředí školy, nebo rodinné prostředí. Na základě daného cíle jsem zvolil tyto hypotézy:

- 1. Hypotéza – V městských školách (větších) je výskyt záškoláctví častější než ve školách venkovských.
- 2. Hypotéza – Větší výskyt záškoláctví se objevuje u chlapců než u dívek.
- 3. Hypotéza – Výskyt záškoláctví má na základních školách stoupající tendenci.

3. METODIKA

K rozboru struktury příčin záškoláctví žáků základních škol v prachatickém regionu za období 1997 až 2007 byla použita statistická data získaná od výchovných poradců ZŠ Vodňanská – Prachatice, ZŠ Zlatá stezka – Prachatice, ZŠ Národní – Prachatice a ředitelky ZŠ Strunkovice nad Blanicí. Na základě těchto statistických dat, které byly k dispozici, byl vytvořen přehled příčin záškoláctví a způsobů jeho řešení na těchto školách. Dále bylo porovnáno, jak se na záškoláctví v těchto školách podíleli chlapci a jak dívky.

4. VÝSLEDKY

Ve své práci jsem se zabýval výskytem záškoláctví a zjišťováním jeho příčin u žáků základních škol v prachatickém regionu v období 1997 až 2007. Za tímto účelem jsem si vybral čtyři základní školy z prachatického regionu. Konkrétně ZŠ Vodňanská, Prachatice, ZŠ Zlatá stezka, Prachatice, ZŠ Národní, Prachatice a ZŠ Strunkovice nad Blanicí.

Legenda - příčina záškoláctví	
nechuť ke škole	NkŠ
nepřípravenost na výuku	NnV
rodinné důvody	RD
útek z domova	ÚzD

Legenda - způsob řešení záškoláctví	
hlášeno na OSPOD	OSPOD
pohovor	P
pohovor + důtka	P + D

4.1 ZŠ Vodňanská Prachatice

Na ZŠ Vodňanská Prachatice, byly podklady pro výzkum týkající se evidence záškoláctví v období 1997 až 2007 získány od výchovného poradce. Na základě získaných podkladů jsem zpracoval následující tabulku, ve které jsou zadokumentovány za jednotlivé školní roky údaje týkající se záškoláctví. V prvním sloupci je uveden školní rok, v druhém sloupci je školní stupeň, ve třetím sloupci je počet žáků, kteří se v daném školním roce podíleli na záškoláctví, ve čtvrtém sloupci je uveden celkový počet neomluvených hodin v daném školním roce, v pátém sloupci jsou ve zkratkách uvedeny příčiny záškoláctví (vysvětlivky zkratk jsou uvedeny v legendě na začátku), v šestém sloupci je ve zkratkách uvedeno, jak bylo záškoláctví s žáky řešeno a v posledním sedmém sloupci je uvedeno, jak se na záškoláctví podíleli chlapci a dívky (viz. Tabulka č. 1).

Tabulka č. 1: Přehled příčin a způsobů řešení záškoláctví na ZŠ Vodňanská Prachatice

ZŠ Vodňanská Prachatice						
školní rok	školní stupeň	počet žáků	počet zameškaných hod.	příčina záškoláctví	způsob řešení záškoláctví	podíl chlapci/dívky
1997/1998	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	1	29	1x NkŠ	1x OSPOD	0/1
1998/1999	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	3	58	1x NkŠ, 2x NnV	1x OSPOD, 2x P	3/0
1999/2000	I.	1	3	1x RD	1x P	0/1
	II.	4	22	4x NnV	4x P + D	3/1
2000/2001	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	8	102	3x NkŠ, 5x NnV	2x OSPOD, 6x P + D	3/5
2001/2002	I.	2	4	2x NnV	2x P + D	2/0
	II.	1	8	1x NnV	1x P + D	0/1
2002/2003	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	6	71	3x NkŠ, 3x NnV	6x P + D	5/1
2003/2004	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	3	22	3x NnV	3x P + D	1/2
2004/2005	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	2	45	2x NkŠ	2x OSPOD	2/0
2005/2006	I.	1	5	1x NnV	1x P + D	1/0
	II.	1	15	1x RD	1x OSPOD	0/1
2006/2007	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	2	114	1x ÚzD, 1x NnV	1x OSPOD, 1xP+ D	2/0
Celkem		35	498			22/13

Zdroj: výchovný poradce ZŠ Vodňanská

4.1.1 Tabulka a graf dokumentující podíl příčin záškoláctví na ZŠ Vodňanská

Ze získaných podkladů bylo zjištěno, že hlavní příčinou záškoláctví na ZŠ Vodňanská v Prachaticích v období 1997 až 2007 je nepřipravenost žáků na výuku. Tento důvod vzniku záškoláctví se podílí 62,86%. Jako druhý hlavní důvod vzniku záškoláctví je nechuť ke škole (školní fobie, špatný prospěch atd.). Tento důvod se

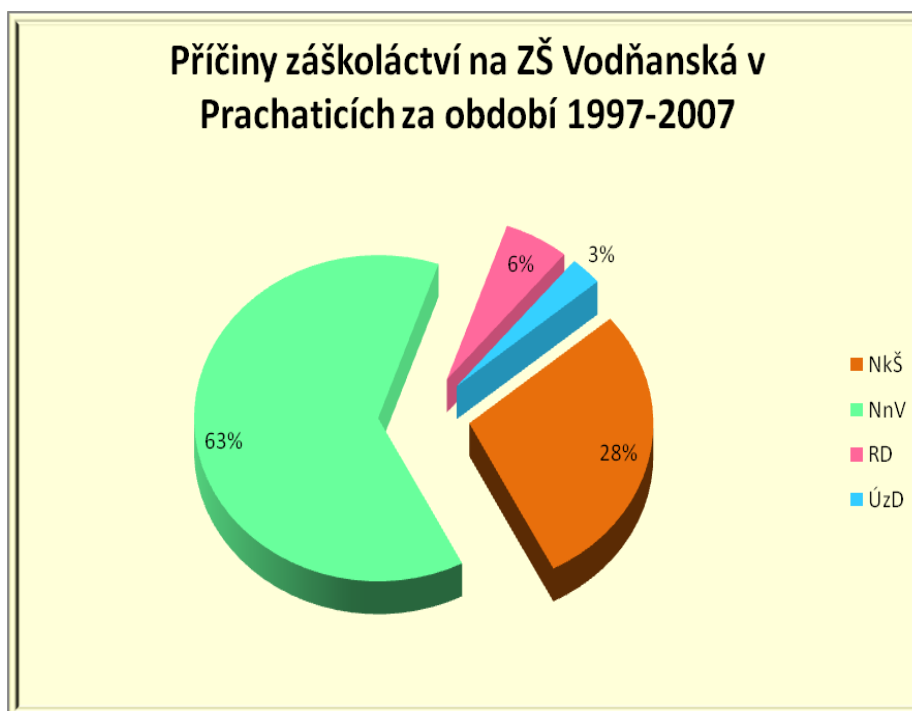
podílí na záškoláctví 28,57%. Jako třetí příčina vzniku záškoláctví na této škole byly zjištěny rodinné důvody (špatné rodinné zázemí, rozvod rodičů atd.). Tento důvod se podílí na záškoláctví 5,71%. Jako poslední příčina záškoláctví byl zjištěn útek z domova s podílem 2,86%.

Tabulka č. 2: Příčiny záškoláctví na ZŠ Vodňanská

Příčiny záškoláctví	počet	%
NkŠ	10	28,57
NnV	22	62,86
RD	2	5,71
ÚzD	1	2,86
celkem	35	100

Zdroj: výchovný poradce ZŠ Vodňanská

Graf č. 1

4.1.2 Tabulka a graf dokumentující způsob řešení záškoláctví na ZŠ Vodňanská

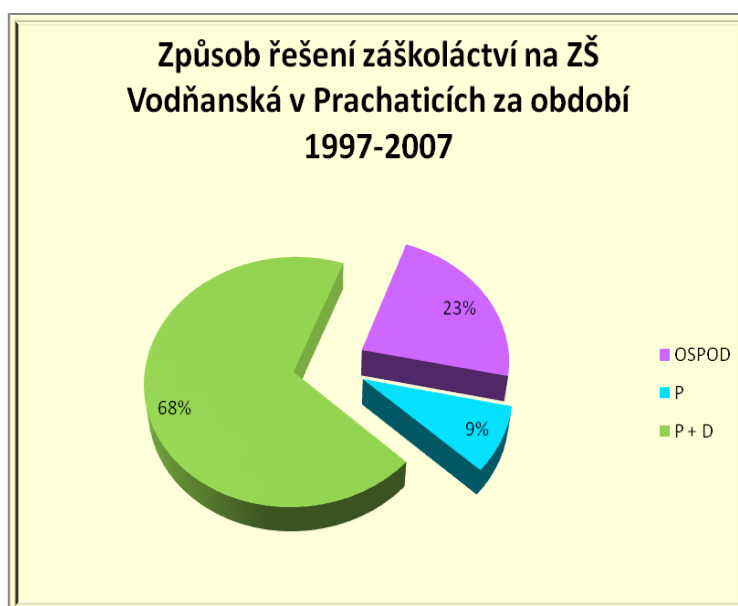
Řešení záškoláctví na ZŠ Vodňanská se řídí stejně jako na ostatních školách podle platné legislativy. V rámci své kompetence řešila tato škola záškoláctví formou pohovoru s žákem a jeho rodiči a následnou ředitelskou nebo třídní důtkou ve 24 případech, to je 68,57%. Pouze pohovorem s žákem a jeho rodiči byly řešeny 3 případy, to je 8,57% případů. V 8 případech byla věc hlášena a řešena prostřednictvím OSPOD (oddělení sociální a právní ochrany dítěte), to je 22,86%.

Tabulka č. 3: Způsob řešení záškoláctví na ZŠ Vodňanská

Řešení záškoláctví	počet	%
OSPOD	8	22,86
P	3	8,57
P + D	24	68,57
Celkem	35	100

Zdroj: výchovná poradce ZŠ Vodňanská

Graf č. 2

4.1.3 *Tabulka a graf dokumentující jak se na záškoláctví ZŠ Vodňanská podíleli chlapci a dívky*

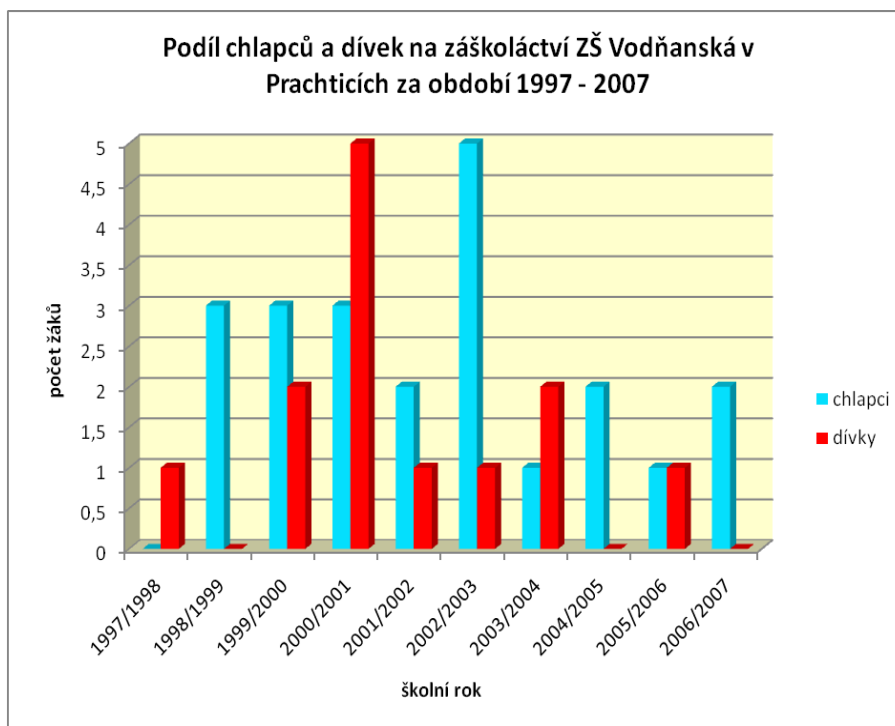
Z provedeného průzkumu bylo zjištěno, že na záškoláctví se na ZŠ Vodňanská podíleli v období 1997 až 2007 ve větší míře chlapci, konkrétně ve 22 případech. Dívky se podílely na záškoláctví ve 13 případech.

Tabulka č. 4: Podíl chlapců a dívek na záškoláctví při ZŠ Vodňanská

	chlapci	dívky
1997/1998	0	1
1998/1999	3	0
1999/2000	3	2
2000/2001	3	5
2001/2002	2	1
2002/2003	5	1
2003/2004	1	2
2004/2005	2	0
2005/2006	1	1
2006/2007	2	0
Celkem	22	13

Zdroj: Výchovný poradce ZŠ Vodňanská

Graf č. 3

4.2 ZŠ Zlatá stezka Prachatice

Na ZŠ Zlatá stezka Prachatice byly podklady pro výzkum týkající se evidence záškoláctví v období 1997 až 2007 získány od výchovného poradce. Na základě získaných podkladů jsem zpracoval následující tabulku, ve které jsou zadokumentovány za jednotlivé školní roky údaje týkající se záškoláctví. V prvním sloupci je uveden školní rok, v druhém sloupci je školní stupeň, ve třetím sloupci je počet žáků, kteří se v daném školním roce podíleli na záškoláctví, ve čtvrtém sloupci je uveden celkový počet neomluvených hodin v daném školním roce, v pátém sloupci jsou ve zkratkách uvedeny příčiny záškoláctví (vysvětlivky zkratk jsou uvedeny v legendě na začátku), v šestém sloupci je ve zkratkách uvedeno, jak bylo záškoláctví s žáky řešeno a v posledním sedmém sloupci je uvedeno, jak se na záškoláctví podíleli chlapci a dívky (viz tabulka č. 5).

Tabulka č. 5: Přehled příčin a způsobů řešení záškoláctví na ZŠ Zlatá stezka

ZŠ Zlatá Stezka Prachatice						
školní rok	školní stupeň	počet žáků	počet zameškaných hod.	příčina záškoláctví	způsob řešení záškoláctví	podíl chlapci/dívky
1997/1998	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	3	51	1x NkŠ, 2x NnV	1x OSPOD, 2x P+D	1/2
1998/1999	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	7	40	7x NnV	7x P + D	5/2
1999/2000	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	5	69	1x NkŠ, 4x NnV	1x OSPOD, 4x P + D	4/1
2000/2001	I.	1	5	1x NnV	1x P + D	0/1
	II.	2	15	2x NnV	2x P + D	2/0
2001/2002	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	3	58	1x RD, 2x NnV	1x OSPOD, 2x P+D	3/0
2002/2003	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	10	115	1x RD, 1xNkŠ, 8x NnV	1x OSPOD, 9x P +D	6/4
2003/2004	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	1	8	1x NnV	1x P + D	1/0
2004/2005	I.	2	6	2 x NnV	2x P + D	0/2
	II.	3	21	3x NnV	3x P + D	2/1
2005/2006	0	0	/	/	0/0	0/0
	II.	6	42	1x NkŠ, 5x NnV	6x P + D	3/3
2006/2007	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	11	130	1x ÚzD, 10xNnV	1x OSPOD, 10x P+D	7/4
Celkem		54	560			34/20

Zdroj: výchovný poradce ZŠ Zlatá stezka

4.2.1 Tabulka a graf dokumentující podíl příčin záškoláctví na ZŠ Zlatá stezka

Ze získaných podkladů bylo zjištěno, že hlavní příčinou záškoláctví na ZŠ Zlatá stezka v Prachaticích v období 1997 až 2007 je nepřipravenost žáků na výuku. Tento důvod vzniku záškoláctví se podílí ve 47 případech, to je 87,04%. Jako druhý hlavní

důvod vzniku záškoláctví je nechů ke škole (školní fobie, špatný prospěch atd.). Tento důvod se podílí na záškoláctví ve 4 případech, to je v 7,41%. Jako třetí příčina vzniku záškoláctví na této škole byly zjištěny rodinné důvody (špatné rodinné zázemí, rozvod rodičů atd.). Tento důvod se podílí na záškoláctví ve 2 případech, to je 3,7%. Jako poslední příčina záškoláctví byl zjištěn útek z domova a to v 1 případě s podílem 1,85%.

Tabulka č. 6: Příčiny záškoláctví na ZŠ Zlatá stezka

Příčiny záškoláctví	počet	%
NkŠ	4	7,41
NnV	47	87,04
RD	2	3,70
ÚzD	1	1,85
celkem	54	100

Zdroj: výchovný poradce ZŠ Zlatá stezka

Graf č. 4

4.2.2 Tabulka a graf dokumentující způsob řešení záškoláctví na ZŠ Zlatá stezka

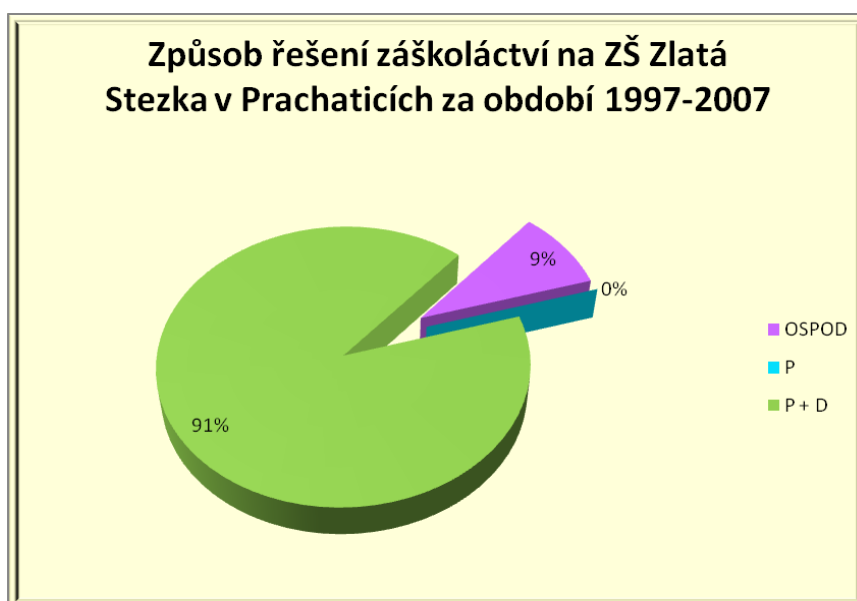
Řešení záškoláctví na ZŠ Zlatá stezka se řídí stejně jako na ostatních školách podle platné legislativy. V rámci své kompetence řešila tato škola záškoláctví formou pohovoru s žákem a jeho rodiči a následnou ředitelskou nebo třídní důtkou v 49 případech, to je 90,74%. Pouze pohovorem s žákem a jeho rodiči nebyl řešen žádný případ. V 5 případech byla věc hlášena a řešena prostřednictvím OSPOD (oddělení sociální a právní ochrany dítěte), to je 9,26%.

Tabulka č. 7: Způsob řešení záškoláctví na ZŠ Zlatá stezka

Řešení záškoláctví	počet	%
OSPOD	5	9,26
P	0	0,00
P + D	49	90,74
Celkem	54	100

Zdroj: výchovný poradce ZŠ Zlatá stezka

Graf č. 5

4.2.3 *Tabulka a graf dokumentující, jak se na záškoláctví ZŠ Zlatá stezka podíleli chlapci a dívky*

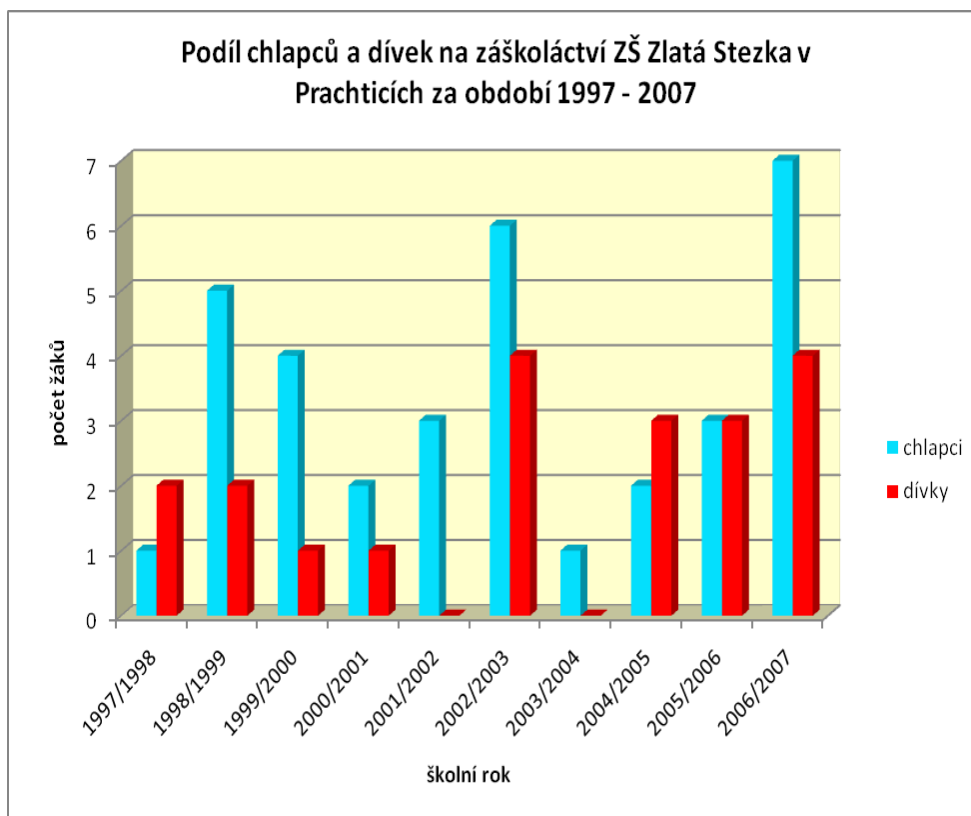
Z provedeného průzkumu bylo zjištěno, že na záškoláctví se na ZŠ Zlatá stezka podíleli v období 1997 až 2007 ve větší míře chlapci, konkrétně ve 34 případech. Dívky se podílely na záškoláctví ve 20 případech.

Tabulka č. 8: Podíl chlapců a dívek na záškoláctví při ZŠ Zlatá stezka

	chlapci	dívky
1997/1998	1	2
1998/1999	5	2
1999/2000	4	1
2000/2001	2	1
2001/2002	3	0
2002/2003	6	4
2003/2004	1	0
2004/2005	2	3
2005/2006	3	3
2006/2007	7	4
Celkem	34	20

Zdroj: Výchovný poradce ZŠ Zlatá stezka

Graf č. 6

4.3 ZŠ Národní Prachatice

Na ZŠ Národní Prachatice, byly podklady pro výzkum týkající se evidence záškoláctví v období 1997 až 2007 získány od výchovného poradce. Na základě získaných podkladů jsem zpracoval následující tabulku, ve které jsou zadokumentovány za jednotlivé školní roky údaje týkající se záškoláctví. V prvním sloupci je uveden školní rok, v druhém sloupci je školní stupeň, ve třetím sloupci je počet žáků, kteří se v daném školním roce podíleli na záškoláctví, ve čtvrtém sloupci je uveden celkový počet neomluvených hodin v daném školním roce, v pátém sloupci jsou ve zkratkách uvedeny příčiny záškoláctví (vysvětlivky zkratk jsou uvedeny v legendě na začátku), v šestém sloupci je ve zkratkách uvedeno, jak bylo záškoláctví s žáky řešeno a v posledním sedmém sloupci je uvedeno, jak se na záškoláctví podíleli chlapci a dívky (viz tabulka č. 9).

Tabulka č. 9: Přehled příčin a způsobů řešení záškoláctví na ZŠ Národní

ZŠ Národní Prachatice						
školní rok	školní stupeň	počet žáků	počet zameškaných hod.	příčina záškoláctví	způsob řešení záškoláctví	podíl chlapci/dívky
1997/1998	I.	1	8	1x RD	1x P	1/0
	II.	1	5	1x NnV	1x P	1/0
1998/1999	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	5	77	1x RD, 4x NnV	2x OSPOD, 3x P + D	3/2
1999/2000	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	3	9	3x NnV	3x P + D	2/1
2000/2001	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	1	9	1x NnV	1x P + D	0/1
2001/2002	I.	2	6	2x NnV	2x P + D	1/1
	II.	1	13	1x RD	1 x OSPOD	0/1
2002/2003	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	2	30	2x NkŠ	1x OSPOD, 1x P + D	2/0
2003/2004	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	5	140	1x RD, 1x NkŠ, 3x NnK	2x OSPOD, 3x P + D	2/3
2004/2005	I.	1	5	1x NnV	1x P + D	1/0
	II.	2	18	2x NnV	2x P + D	1/1
2005/2006	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	2	55	1x RD, 1x NnK	1x OSPOD, 1x P + D	1/1
2006/2007	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	4	28	1xNkŠ, 3x NnV	4x P + D	2/2
Celkem		30	403			17/13

4.3.1 Tabulka a graf dokumentující podíl příčin záškoláctví na ZŠ Národní

Ze získaných podkladů bylo zjištěno, že hlavní příčinou záškoláctví na ZŠ Národní v Prachaticích v období 1997 až 2007 je nepřipravenost žáků na výuku. Tento důvod vzniku záškoláctví se podílí ve 21 případech, to je 70%. Jako druhý hlavní důvod

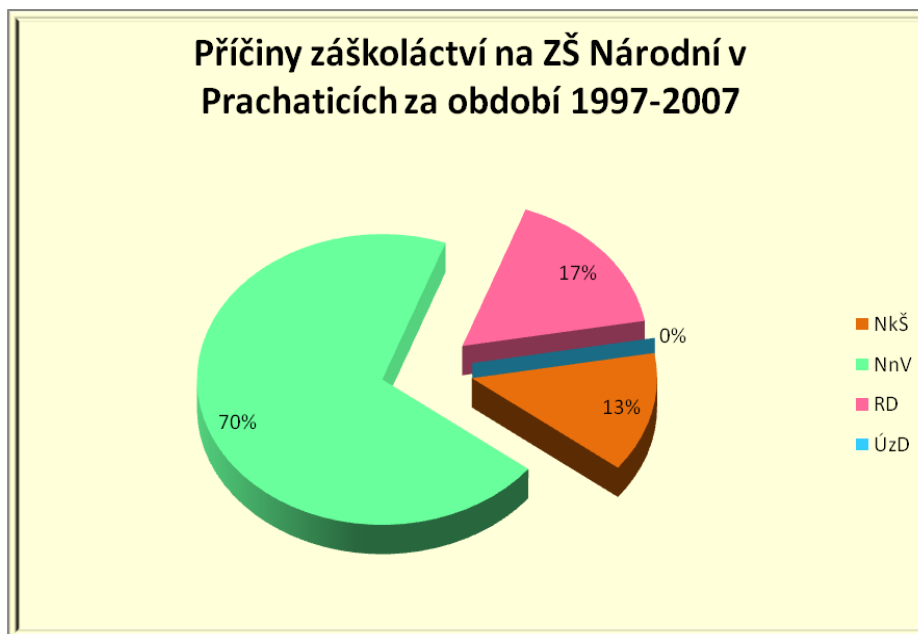
vzniku záškoláctví na této škole jsou rodinné důvody (špatné rodinné zázemí, rozvod rodičů atd.). Tento důvod se podílí na záškoláctví v 5 případech, to je 16,67%. Jako třetí příčina vzniku záškoláctví na této škole byla zjištěna nechuť ke škole (školní fobie, špatný prospěch atd.). Tento důvod se podílí na záškoláctví ve 4 případech, to je 13,33%. Útěk z domova nebyl jako důvod záškoláctví na ZŠ Národní zjištěn.

Tabulka č. 10: Příčiny záškoláctví na ZŠ Národní

Příčiny záškoláctví	počet	%
NkŠ	4	13,33
NnV	21	70,00
RD	5	16,67
ÚzD	0	0,00
celkem	30	100

Zdroj: Výchovný poradce ZŠ Národní

Graf č. 7

4.3.2 Tabulka a graf dokumentující způsob řešení záškoláctví na ZŠ Národní

Řešení záškoláctví na ZŠ Národní se řídí stejně jako na ostatních školách podle platné legislativy. V rámci své kompetence řešila tato škola záškoláctví formou pohovoru s žákem a jeho rodiči a následnou ředitelskou nebo třídní důtkou ve 21 případech, to je 70%. Pouze pohovorem s žákem a jeho rodiči byly řešeny 2 případy, to je 6,67% případů. V 7 případech byla věc hlášena a řešena prostřednictvím OSPOD (oddělení sociální a právní ochrany dítěte), to je 23,33%.

Tabulka č. 11: Způsob řešení záškoláctví na ZŠ Národní

Řešení záškoláctví	počet	%
OSPOD	7	23,33
P	2	6,67
P + D	21	70,00
Celkem	30	100

Zdroj: Výchovný poradce ZŠ Národní

Graf č. 8

4.3.3 *Tabulka a graf dokumentující, jak se na záškoláctví ZŠ Národní podíleli chlapci a dívky*

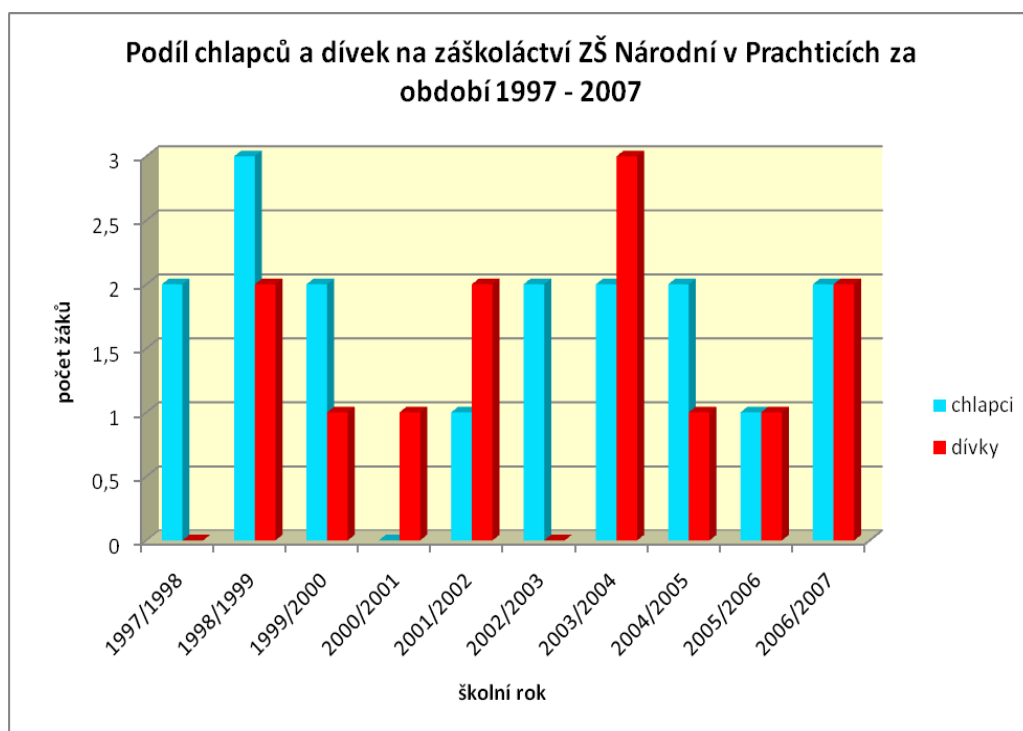
Z provedeného průzkumu bylo zjištěno, že na záškoláctví se na ZŠ Národní podíleli v období 1997 až 2007 ve větší míře chlapci, konkrétně v 17 případech. Dívky se podílely na záškoláctví ve 13 případech.

Tabulka č. 12: Podíl chlapců a dívek na záškoláctví při ZŠ Národní

	chlapci	dívky
1997/1998	2	0
1998/1999	3	2
1999/2000	2	1
2000/2001	0	1
2001/2002	1	2
2002/2003	2	0
2003/2004	2	3
2004/2005	2	1
2005/2006	1	1
2006/2007	2	2
Celkem	17	13

Zdroj: Výchovný poradce ZŠ Národní

Graf č. 9

4.4 ZŠ Strunkovice nad Blanicí

Na ZŠ Strunkovice nad Blanicí, byly podklady pro výzkum týkající se evidence záškoláctví v období 1997 až 2007 získány od ředitelky školy. Na základě získaných podkladů jsem zpracoval následující tabulku, ve které jsou zadokumentovány za jednotlivé školní roky údaje týkající se záškoláctví. V prvním sloupci je uveden školní rok, v druhém sloupci je školní stupeň, ve třetím sloupci je počet žáků, kteří se v daném školním roce podíleli na záškoláctví, ve čtvrtém sloupci je uveden celkový počet neomluvených hodin v daném školním roce, v pátém sloupci jsou ve zkratkách uvedeny příčiny záškoláctví (vysvětlivky zkratk jsou uvedeny v legendě na začátku), v šestém sloupci je ve zkratkách uvedeno, jak bylo záškoláctví s žáky řešeno a v posledním sedmém sloupci je uvedeno, jak se na záškoláctví podíleli chlapci a dívky (viz. Tabulka č. 13).

Tabulka č. 13: Přehled příčin a způsobů řešení záškoláctví na ZŠ Strunkovice nad Blanicí

ZŠ Strunkovice n/Bl.						
školní rok	školní stupeň	počet žáků	počet zameškaných hod.	příčina záškoláctví	způsob řešení záškoláctví	podíl chlapci/dívky
1997/1998	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	1	55	1x ÚzD	1x OSPOD	0/1
1998/1999	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	1	62	1x NkŠ	1x OSPOD	1/0
1999/2000	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	3	102	3x NkŠ	1x P + D, 2x OSPOD	2/1
2000/2001	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	2	57	2x NkŠ	2x OSPOD	2/0
2001/2002	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	0	0	/	/	0/0
2002/2003	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	1	3	1x NnV	1x P	0/1
2003/2004	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	1	63	1x NkŠ	1x OSPOD	1/0
2004/2005	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	2	2	2x NnV	2x P	0/2
2005/2006	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	1	1	1x NnV	1x P	1/0
2006/2007	I.	0	0	/	/	0/0
	II.	2	8	2x NnV	2x P + D	2/0
Celkem		14	353			9/5

Zdroj: Ředitelka ZŠ Strunkovice nad Blanicí

4.4.1 Tabulka a graf dokumentující podíl příčin záškoláctví na ZŠ Strunkovice nad Blanicí

Ze získaných podkladů bylo zjištěno, že hlavní příčinou záškoláctví na ZŠ Strunkovice nad Blanicí v období 1997 až 2007 je nechuť ke škole (školní fobie, špatný prospěch atd.). Tento důvod vzniku záškoláctví se podílí v 7 případech, to je 50%. Jako

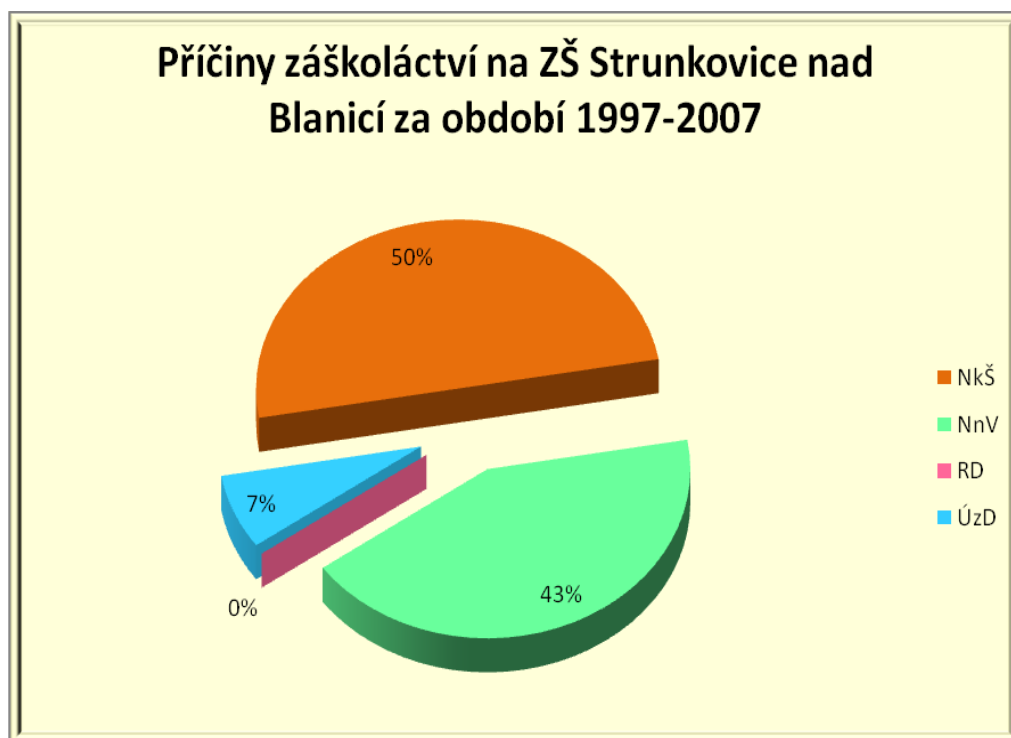
druhý hlavní důvod vzniku záškoláctví je nepřipravenost žáků na výuku. Tento důvod se podílí na záškoláctví v 6 případech, to je v 42,86%. Jako třetí příčina vzniku záškoláctví na této škole byl zjištěn útek z domova v 1 případě, to je 7,14%. Rodinné důvody jako příčina záškoláctví na ZŠ Strunkovice nad Blanicí zjištěny nebyly.

Tabulka č. 14: Příčiny záškoláctví na ZŠ Strunkovice nad Blanicí

Příčiny záškoláctví	počet	%
NkŠ	7	50,00
NnV	6	42,86
RD	0	0,00
ÚzD	1	7,14
celkem	14	100

Zdroj: Ředitelka ZŠ Strunkovice nad Blanicí

Graf č. 10

4.4.2 Tabulka a graf dokumentující způsob řešení záškoláctví na ZŠ Strunkovice nad Blanicí

Řešení záškoláctví na ZŠ Strunkovice nad Blanicí se řídí stejně jako na ostatních školách podle platné legislativy. V rámci své kompetence řešila tato škola záškoláctví formou pohovoru s žákem a jeho rodiči a následnou ředitelskou nebo třídní důtkou ve 3 případech, to je 21,43%. Pouze pohovorem s žákem a jeho rodiči byly řešeny 4 případy, to je 28,57% případů. V 7 případech byla věc hlášena a řešena prostřednictvím OSPOD (oddělení sociální a právní ochrany dítěte), to je 50%.

Tabulka č. 15: Způsob řešení záškoláctví na ZŠ Strunkovice nad Blanicí

Řešení záškoláctví	počet	%
OSPOD	7	50,00
P	4	28,57
P + D	3	21,43
Celkem	14	100

Zdroj: Ředitelka ZŠ Strunkovice nad Blanicí

Graf č. 11

4.4.3 *Tabulka a graf dokumentující, jak se na záškoláctví ZŠ Strunkovice nad Blanicí podíleli chlapci a dívky*

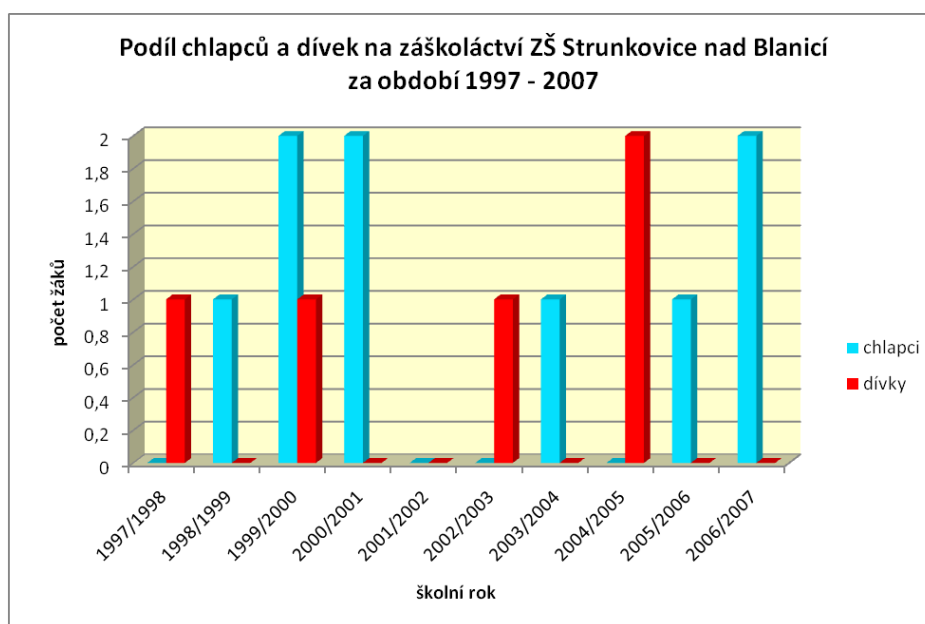
Z provedeného průzkumu bylo zjištěno, že na záškoláctví se na ZŠ Strunkovice nad Blanicí podíleli v období 1997 až 2007 ve větší míře chlapci, konkrétně v 9 případech. Dívky se podílely na záškoláctví v 5 případech.

Tabulka č. 16: Podíl chlapců a dívek na záškoláctví při ZŠ Strunkovice nad Blanicí

	chlapci	dívky
1997/1998	0	1
1998/1999	1	0
1999/2000	2	1
2000/2001	2	0
2001/2002	0	0
2002/2003	0	1
2003/2004	1	0
2004/2005	0	2
2005/2006	1	0
2006/2007	2	0
Celkem	9	5

Zdroj: Ředitelka ZŠ Strunkovice nad Blanicí

Graf č. 12

5. DISKUSE

Záškoláctví jako úmyslné zameškávání školního vyučování se vyskytuje na základní škole již od prvního ročníku docházky dítěte do školy.

Ve sledovaném období tj. od roku 1997 až do roku 2007 se jako příčina záškoláctví u větších základních škol prachatického regionu tj. základní školy Vodňanská Prachatice, Zlatá stezka Prachatice a Národní Prachatice se jako hlavní příčina záškoláctví objevila nepřipravenost žáků na výuku, pouze u základní školy Strunkovice nad Blanicí se jako hlavní příčina objevila nechuť žáka ke škole, i když rozdíl mezi kategorií příčiny nechuti ke škole a nepřipraveností na výuku u této školy činil pouze necelých 8%. Jako druhá příčina výskytu záškoláctví za sledované období (viz výše) byl u „větších“ škol prachatického regionu zaznamenána kategorie nechuť ke škole a to u dvou škol, konkrétně ZŠ Vodňanská Prachatice a ZŠ Zlatá stezka Prachatice. Na rozdíl od ZŠ Národní Prachatice, kde byly zaznamenány jako druhé nejčastější příčiny záškoláctví rodinné důvody. Je zajímavé, že „útěkářství“ se jako příčina záškoláctví objevilo ve sledovaném období pouze u dvou „větších“ škol a to ZŠ Vodňanská Prachatice a ZŠ Zlatá stezka Prachatice, ale pouze v nízkém ročníku do 3%. Větší výskyt záškoláctví byl u této kategorie zaznamenán u „menší“ ZŠ Strunkovice nad Blanicí, kde byla tato příčina záškoláctví v 7% případů.

Větší základní školy problém záškoláctví ve většině případů řeší pohovorem a důtkou a to u 2/3 případů. Menší ZŠ ve Strunkovicích nad Blanicí řeší tento problém nahlášením na orgán sociální a právní ochrany dítěte.

Ze získaných výsledků za sledované období vyplývá, že tento negativní sociální jev nemá stoupající tendenci, pouze u ZŠ na Zlaté stezce došlo v školním roce 2006 ke zvýšenému výskytu záškoláctví.

Pokud jde o podíl chlapců a dívek na záškoláctví je možné konstatovat, že u všech sledovaných škol byl zaznamenán větší podíl tohoto negativního společenského jevu za sledované období u chlapců, pouze v pěti případech byl zaznamenán větší výskyt podílu

dívek a to ve dvou případech u ZŠ Vodňanská Prachatice (školní rok 2000/2001 a 2003/2004), ve dvou případech u ZŠ Národní Prachatice (školní rok 2001/2002 a 2003/2004). Pouze v jednom případě u „menší“ ZŠ Strunkovice nad Blanicí (školní rok 2004/2005).

Na základě získaných výsledků z průzkumu prováděného na čtyřech základních školách prachatického regionu je možné konstatovat, že výskyt záškoláctví není ústředním výchovným problémem, který by musel být řešen výchovnými a pedagogickými pracovníky výše uvedených základních škol.

6. ZÁVĚR

Cílem práce bylo na základě kvantitativní analýzy statistických dat získaných od výchovných poradců základních škol prachatického regionu provést zmapování výskytu a vývoje záškoláctví v docházce žáků vybraných základních škol prachatického regionu v období 1997 až 2007. Dále pak provést rozbor porovnání příčin vzniku záškoláctví a způsobů jejich řešení. Specifikovat příčiny a způsoby řešení záškoláctví žáků základních škol prachatického regionu. Tento cíl práce splnila.

Ze stanovených tří hypotéz byla na základě zjištěných výsledků provedených rozbohem potvrzena pouze druhá hypotéza.

Nebyla potvrzena první hypotéza, protože byly porovnány pouze čtyři školy, z toho tři školy městské (větší) a jedna škola venkovská (menší). Nižší výskyt záškoláctví byl zaznamenán u ZŠ ve Strunkovicích nad Blanicí, ale tento může být způsoben menším počtem žáků této základní školy.

Rovněž nebyla potvrzena ani třetí hypotéza, tj. že by výskyt záškoláctví měl stoupající tendenci.

Provedená analýza dat výchovných poradců za sledované období má pouze informativní charakter.

Získané výsledky nelze zobecnit a to vzhledem k tomu, že prachatický region má svá specifika (velká rozloha s velmi malou hustotou obyvatel, příhraniční okres) a počet zkoumaných škol byl nízký.

Získané výsledky poskytují prvotní orientaci v této problematice a mohou být základní a vstupní informací pro výchovné pracovníky a policisty pracující na tomto úseku.

7. KLÍČOVÁ SLOVA

Prevence

Příčina

Základní škola

Záškoláctví

Způsob řešení

Žák

8. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie

1. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*, 1. vydání. Praha: Grada, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
2. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, 1. vydání. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
3. JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*, 1. vydání. Praha: Karolinum, 1998. 169 s. ISBN 80-7184-555-8.
4. JELÍNEK, J. et.al.. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6.
5. KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*, 2. vydání. Praha: Portál, 2005. 255 s. ISBN 80-7367-014-3.
6. MARTIN, M., WALTMANOVÁ – GREENWOODOVÁ, C. et.al.. *Jak řešit problémy dětí se školou*, 1. vydání. Praha: Portál, 1997. 328 s. ISBN 80-7178-125-8.
6. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Jak a proč nás trápí děti*, 1. vydání. Praha: Grada, 1997. 187 s. ISBN 80-7169-587-4.
7. MATOUŠEK, O. KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, 1. vydání. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2.
8. MONATOVÁ, L. *Pedagogika speciální*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1992. 199 s. ISBN 80-210-1009-6.

9. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*, 1. vydání. Havlíčkův Brod: Portál, 1995. 95 s. ISBN 80-7178-049-9.

10. VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie pro pomáhající profese*. 4. vydání. Praha: Portál, 2008. 872 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

11. VOCILKA, M. et.al.. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998. 59 s. ISBN neuvedeno.

12. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

13. Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. § 36 odst. 1.

14. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Články

12. HAJD MOUSSOSVÁ, Z. Záškoláctví. *Pedagogická a psychologická diagnostika*, 2008. 15. aktualizace. s. 3-14. ISSN 1801-8351.

13. HUČÍN, J. Romové jsou jiní a jiní zůstanou. *Psychologie dnes*. 2004, roč. 10, č.5, s.11-15. ISSN 1212-9607.

Internetové zdroje

15. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví. [online]. [cit. 2010-04-06]. Dostupné z: <<http://www.icm.cz/zaskolactvi-legislativa>>

Další zdroje

16. Statistická data výchovného poradce ZŠ Vodňanská Prachatice.

17. Statistická data výchovného poradce ZŠ Zlatá stezka Prachatice.

18. Statistická data výchovného poradce ZŠ Národní Prachatice.

19. Statistická data ředitelky ZŠ Strunkovice nad Blanicí.